

ne exercendus est: cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, et perniciem potius parere quam salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo decernantur, et tunc non alias, quam ex re non vulgari causaque diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat; nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis, etiam magistratus, auctoritate adducatur; sed totum hoc in ejus arbitrio et conscientia sit positum: quando ipse pro re, loco, persona aut tempore eas decernendas esse judicaverit.» (Sess. XXV, cap. 3 de Ref. in genere).

—Quid ulterius ubi executio realis vel personalis facienda sit?

R. Vide supra quæ ex eodem cap. dicta sunt in Lect. CIII, fol. 501, cum de processu canonico civili.

—Licet sæculari potestati censurarum impositioni obistere?

R. «Nefas autem sit sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico judici, ne quem excommunicet, aut mandare ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in præsentis decreto non sint observata: cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.» (Ib.)

—«Excommunicatus vero quicumque si post legitimas monitiones non resipuerit?»

R. «Non solum ad Sacramenta, et communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur; sed, si obdurato animo, censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, *tamquam de hæresi suspectum* (Nb.) procedi possit.» (Ib.)

—Pro quibus delictis imponitur degradatio?

R. Contra omnes qui atrociora delicta committunt, pro quibus sæculari brachio tradendi sunt, et contra alia graviora in clerico delicta, puta raptum puellæ.

De hac autem accessoria pœna dicitur in lectione sequenti, ex Sess. XIII, cap. 4.

LECTIO CXIII.

DE DELICTIS CANONICIS IN GENERE.

—Quid est delictum canonicum?

R. Transgressio mandatorum Dei et Ecclesiæ, facta vel omissione patrata in foro externo punienda.

—Est idem ac peccatum?

R. N. Nam peccatum definitur «dictum factum vel concupitum contra legem Dei» unde latius patet quam delictum, complectitur enim etiam actus internos, quos quidem non complectitur delictum.

Inde tritum axioma de *internis non judicat Ecclesia*, id est *in foro externo*, peccata enim sunt interni fori, id est in tribunali pœnitentiæ judicanda.

—Quid legibus nostris civilibus vocatur delictum?

R. «Omnis actio vel ommissio a lege punita.» (1) Hæc vero definitio delictum non a priori, et ratione moralitatis judicat, sed a posteriori et subjective, ratione pœnæ, quod enim impunitum est delictum juxta eam, non est.

Ecclesia vero jusque suum, quæ pro objecto dogma mores et disciplinam habent, non potest non moralitatem in omnibus præ oculis habere, ideoque delicta apud ipsam non sunt mala quia prohibita, sed prohibita quia mala.

—Quotuplex est delictum apud nos?

R. 1.º Mere canonicum, mere civile et mixtum.

De civilibus hic sermo non est.

Dicitur delictum canonicum illud quod supra definitum est.

Mixtum vero apud nos dicitur quod utraque lege, ecclesiastica nempe et civili, punitur, ex foelici patriæ nostræ Ecclesiam inter et Statum fœdere, ratione unitatis catholicæ; nam in his regionibus ubi est cultuum pluralitas delicta mixta vix sunt, vel potius ut in plurimis non sunt.

(1) «Es delito ó falta toda accion ó omision penada por la ley.» (Art. 1.º del Código penal.)

—Quotuplex vero est delictum canonicum?

R. 1.º Atrox seu gravissimum, grave et leve.

2.º Commissionis et omissionis.

3.º Clericale tantum et commune clericis et laicis.

4.º Reservatum et non reservatum, hoc vero iterum est.

5.º Reservatum Sanctæ Sedi, et reservatum Episcopis.

6.º Publicum et occultum.

7.º Ratione instituti nostri. Extra Tridentinum, Tridentinum, et post Tridentinum; nam plura delicta erant ante Concilii hujus celebrationem, et sunt hodie, quæ quidem S. Syn. in canonibus suis non declaravit. Alia vero, sive antea punita, seu impunita, nominavit vel novis pœnis puniendâ damnavit, alia vero antiquis ignota posterioribus decretis a Sancta Sede damnantur et puniuntur.

—Quomodo solent delicta in varias classes distribui?

R. Vulgaris est in scholis nostris divisio in sex classes nempe.

1.º Delicta contra Deum ejusque mandata.

2.º — — Ecclesiam ejusque mandata.

3.º — — ecclesiasticas personas.

4.º — — ecclesiasticas res.

5.º — — publicam moralitatem.

6.º — — privatas personas.

Hæc tamen divisio pluribus repetitionibus obnoxia est, ideoque non omnibus arridet, nec pro instituti nostræ ratione sectanda videtur.

—Quam ergo ad mentem Sanctæ Syn. sequemur?

R. Quum magna affinitas sit, debeatque esse, inter pœnas et delicta, ad mentem eorum quæ in præcedentibus lectionibus dicta sunt dicemus:

1.º De delictis quæ clericis et laicis communia sunt, et præsertim de delictis mixtis.

2.º De delictis specialibus clericorum ex Trid. Syn., sive commissionis, sive omissionis sint.

3.º De delictis communibus post Tridentinam Synodum.

4.º De minoribus delictis, ubi etiam de delictorum attenuatione.

—Quænam delicta dicuntur atrociora?

R. Ea quæ gravissimis pœnis puniuntur a jure communi vel a S. Synodo.

—Quid ergo de his S. Synodus?

R. «Cum vero tam gravia nonnumquam sint delicta ab ecclesiasticis commissa personis, ut *ob eorum atrocitatem a sacris ordinibus deponendæ, et curiæ sint tradendæ sæculari*: in quo secundum sacros canones certus Episcoporum numerus requiritur: quos si omnes adhibere difficile esset, debita juris, executio differretur; si quando autem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur, propterea statuit, et decrevit: Episcopo per se, seu illius Vicario in spiritualibus generali, contra clericum in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum etiam ad illius condemnationem nec non verbalem depositionem, et per se ipsum etiam ad actualem atque solemnem degradationem ab ipsis ordinibus et gradibus ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero a canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen in hoc assistentibus totidem abbatibus usum mitræ et baculi ex privilegio apostolico habentibus, si in civitate, aut diocesi reperiri, et commode interesse possint; alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant.» (1)

—Quænam alia regula contra gravissima et atrociora crimina?

R. Ex reservatione pendet, nam ea S. Synodus a solis Rom. Pont. et Episcopis absolvenda declaravit his verbis: «Magnopere vero ad christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est ut *atrociora quædam et graviora crimina* non a quibusvis sed a summis dumtaxat sacerdotibus absolventur» prouti supra dictum est (Lect. XXIII, fol. 106 ex Sess. XIV, cap. 7) ubi de reservatis Sanctæ Sedi et Episcopis criminibus sermo fit.

(1) Ex legibus nostris vigentibus clericus capite plectendus prius sacris exanctoratur. Id hoc citatur Episcopus qui eum degradare debet, si vero post triduum degradatus non fuerit licitori interficiendus traditur.

—Quænam delicta juris communis in Decretalibus puni-
ta a S. Syn. recensita non sunt?

R. Ex jure communi, et libro V. Decretalium Grego-
rii IX, sunt.

DELICTUM.	TIT.	POENA.
1.º Calumnia.....	(tit. 2.º)	Suspensione ab officio et be- neficio punitur.
2.º Simonia.....	(tit. 3.º)	Depositione.
3.º Hæresis.....	(tit. 7.º)	Anathemate.
4.º Schisma.....	(tit. 8.º)	Nullitate actuum et aliis.
5.º Apostasis clericalis....	(tit. 9.º)	Ammissione fori.
6.º Apostasis monastica....	(Ib.)	Perpetuo carcere.
7.º Rebaptizatio.....	(Ib.)	Salutifera coactione (arbi- traria).
8.º Filiorum occisio in rap- tu iræ et cum pœ- nitentia.....	(tit. 10)	Reclusione in monasterio
9.º Expositio minorum.....	(tit. 11)	Privatione jurium paterna- lium.
10. Homicidium furis.....	(tit. 12)	Pœnitentia et jejunio.
11. Idem a presbytero.....	(Ib.)	Pœnitentia perpetua.
12. Veneficus.....	(Ib.)	Tamquam homicida volun- tarius punitur.
13. Complicatio in homi- cidio.....	(Ib.)	Pœnitentia.
14. Torneamenta.....	(tit. 13)	Privatione ecclesiasticæ se- pulturæ si in eo moriatur.
15. Duellum clerici.....	(tit. 14)	Depositione.
16. Sagitariatus vel in- ventio machinarum ad plures occidendos.	(tit. 15)	Anathemate.
17. Adulterium.....	(tit. 16)	Excommunicatione et separa- tione.
18. Stuprum.....	(Ib.)	Nubere cum stuprata vel e contrario dotatio illius, pœnitentia et retrusio in monasterio imponuntur.
19. Rapina.....	(tit. 17)	Excommunicatione punitur.
20. Incendium ecclesiæ....	(Ib.)	Excommunicatione et dam- norum reparatione.

21. Furtum sine necessi-
tate..... (tit. 18) Excommunicatione punitur
donec pœniteat.
22. Furtum in necessitate. (Ib.) Pœnitentia per tres hebdo-
madas.
23. Usuræ manifestæ..... (tit. 19) Excommunicatione et resti-
tutione.
24. Crimen falsi seu fal-
sificatio litterarum
Apostolicarum..... (tit. 20) Anathemate.
25. Sortilegium..... (tit. 21) Dies 40 pœnitentiæ impo-
nuntur.
26. Id. a clerico patratum. (Ib.) Suspensione per annum pu-
nitur.
27. Venatio strepitosa in
clerico..... (tit. 23) Suspensione temporali a com-
munione.
28. Percussio a clerico facta. (tit. 25) Suspensione ab officio.
29. Maledicentia clerici in
superiores..... (tit. 26) Pœna arbitraria.
30. Blasphemia..... (Ib.) Pœnitentia publica.
31. Officium a clerico ex-
communicato vel sus-
penso ministratum... (tit. 27) Depositio.
32. Officium a clerico non
ordinato ministratum. (tit. 28) Suspensio et inhabilitas ad
ulteriora.
33. Ordinatio per saltum
ex inscientia..... (tit. 29) Pœnitentia.
34. Ordinatio furtiva..... (tit. 30) Reclusio in monasterio cum
suspensione.
35. Excessus Prælatorum
in jurium exactione... (tit. 31) Variæ pœnæ: correctio.
36. Violatio privilegiorum. (tit. 33) Privatio propriorum privile-
giorum.

Alia plura sunt, et ex aliis libris, quæ congerere longum foret,
et obscurum nimis. Dicta ergo sufficiant, quamvis brevissima,
nam hæc provinciæ nostræ hon est.

—Privatio ecclesiasticæ sepulturæ est pœna accessoria?

R. Af. Nam imponitur tantum his qui extra Ecclesiæ
communione mortui sunt, juxta illud quod supra dic-
tum est lect. XC. fol. 444.

LECTIO CXIV.

DE DELICTIS COMMUNIBUS, SEU QUÆ A CLERICIS ET LAICIS
COMMITTUNTUR.

—Quenam delicta dicuntur canonicæ communia?

R. Illa quæ a clericis et laicis patrantur, cum non ratione status, dignitatis aut officii alicujus ecclesiastici, committantur, sed humanitatis et christianæ vitæ propria sint, nam de infidelibus sermo non est, cum Apostolus dicat «Quid mihi de his qui foris sunt judicare.» (1.^a Cor. 5).

—In his delictis eadem pœna imponitur clerico quæ laico?

R. N. Sed generatim gravior est, cum quodlibet delictum gravius sit in clerico quam in laico, ratione scandalii si publicum sit, et ratione majoris perfectionis quam clericus habere debet, etiamsi oculum maneat.

—Quenam sunt ergo delicta clericis et laicis juxta S. Syn. communia?

- R. 1.º Hæresis.
- 2.º Schisma.
- 3.º Apostasia a fide.
- 4.º Sacrilegium, seu detentatio bonorum Ecclesiæ, vel piorum locorum.
- 5.º Incontinentia, cuncubinatus, raptus et alia hujus generis crimina.
- 6.º Violatio clausuræ regularis.
- 7.º Violatio immunitatis ecclesiasticæ.
- 8.º Locorum religiosorum vel sacrorum profanatio.
- 9.º Duellum seu monomachia.
- 10. Simonia.
- 11. Homicidium.
- 12. Superstitiones.

—Aliqua horum, veluti raptus et duellum, laicalia plus quam clericalia sunt, cum vix et rarissime a clericis patrala inveniantur.

Alia e contra plus clericalia quam laicalia, vel saltem in clericis specialia et graviora de quibus in sequenti lectione.

—Quid de hæresis delicto?

R. «Sancta Synodus id potissimum curavit ut præcipuos hæreticorum nostri temporis errores damnaret et anathematizaret, veramque et catholicam doctrinam traderet et doceret, prout damnavit, *anathematizavit* et definiivit.» (Sess. XXV in fine.)

His verbis antiquas anathematis et excommunicationis majoris pœnas contra hæreticos renovavit, et etiam accessorias omnes, inclusa excommunicatione minori contra eos qui cum hæreticis vitandis sine causa conversantur.

—Si vero hæreticus fuerit clericus aut prædicator?

R. Vide in lectione sequenti.

—Quid de schismaticis?

R. Sancta Synodus non tantum de schismaticis quantum de hæreticis egit. Attamen confixit eos in eadem hæreticorum pœna, cum de inani illorum fiducia sermonem habuit (Sess. VI, cap. 9 de justific.) his verbis: «Cum apud hæreticos et *schismaticos* possit esse, imo nostra tempestate sit, et magna contra Ecclesiam catholicam contentione prædicetur vana hæc et ab omni pietate remota fiducia.»

—Quæ pœna contra apostatas?

R. Apostasia duplex est, a *fide* nempe, vel a *religione professa*: de hac in lectione sequenti, nam clericorum vel saltem religiosarum personarum propria est. Apostasis vero a fide eadem ac hæresis pœna punitur, unde Trid. Syn. nihil de hac in specie dixit, sed inter hæreticorum errores anathematizavit.

—Quid de sacrilegii delicto?

R. «Anathemati tandium subjaceat, quamdiu... integre restituerit ac deinde a *Rom. Pont.* absolutionem obtinuerit.» (Nb.) Unde est pœna reservata, (Sess. XXII, cap. 12.) V. Lect. LXXV, fol. 370.

Hoc vero delictum est commune, nam verba Concilii in capitis initio hæc sunt: «*Si quem clericorum vel laicorum*, quacumque his dignitate etiam Imperiali aut Regali præfulgeat etc.»

—Quid vero si sacrilegus detentator clericus sit?

R. Vide in lectione sequenti, nam præter excommunicationem habet Clericus privationem beneficii, suspensionem ab officio et inhabilitatem.

—Quid de concubinationis pœna?

R. «Grave peccatum est, homines solutos concubinas habere, gravissimum vero, et in hujus magni sacramenti singularem contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere et retinere. Quare, ut huic tanto malo Sancta Synodus opportunis remediis provideat, statuit hujusmodi concubinos, tam solutos quam uxoratos, cujuscumque status, dignitatis et conditionis existant, si, postquam ab ordinario, etiam ex officio, ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint: seque ab earum consuetudine non sejunxerint, excommunicatione feriendos esse, a qua non absolvantur, donec re ipsa admonitioni factæ paruerint.» (Sess. XXIV, cap. 8 de Ref.)

—«Quod si in concubinatione per annum, censuris neglectis, permanserint?»

R. «Contra eos ab ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, sive conjugatæ, sive solutæ, quæ cum adulteris seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, ab ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex officio graviter pro modo culpæ puniantur; et extra oppidum, vel diœcesim, si id eisdem ordinariis videbitur, invocato, si opus fuerit, brachio sæculari, ejiciantur: aliis pœnis contra adulteros et concubinos inflictis, in suo robore permanentibus.» (Ib.)

—Quid vero si concubinarius clericus fuerit?

R. In lectione sequenti require, ubi hoc delictum etiam in Episcopo punitur.

—Quid de raptus delicto?

R. «Raptor ipse ac omnes illi consilium, auxilium, et favorem præbentes *sint ipso jure excommunicati et perpetuo infames* omniumque dignitatum incapaces.» (Nb.)

Unde pœna sunt excommunicatio major, cum accessoriiis infamiæ et inhabilitatis. (V. Lect. XCV, fol. 467 (et prouti est delictum mixtum in lectione sequenti.

—Et si clerici fuerint?

R. «*De proprio gradu decidant.*» (Ib.) Unde præter dictas pœnas depositione puniuntur.

—Quid de violatione locorum ecclesiasticorum?

R. Comprehenduntur in antecedenti declaratione; ait enim: «Ecclesiæ et personarum ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione et *canonicis sanctionibus* constitutam.»

—Quid contra irreverentias in locis sacris?

R. «Ab ecclesia vero musicas eas ubi sive organu, sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur, item sæculares omnes actiones, vana atque adeo *profana colloquia, de ambulationes, strepitus, clamores* arceant. Sess. XXII, decretum de observandis et vitandis in sacrificio Missæ: et prouti delictum mixtum Vide etiam in lectione sequenti et CXI, fol. 542.

—Quid contra superstitiones?

R. «Quemdam vero Missarum et candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu, quam a vera religione inventus est omnino ab Ecclesia removeant.» (Ib.)

—Qua pœna hæc superstitiones hique abusus puniuntur?

R. Arbitrariis pœnis et censuris ab ordinariis locorum imponendis. «Ad ea inviolate servanda censuris ecclesiasticis aliisque pœnis quæ illorum arbitrio constituentur fidelem populum compellant.» (Ib.)

—Qua pœna puniuntur clausuræ monasticæ violatores?

R. «Ingredi autem intra septa monasterii nemini liceat cujuscumque generis *aut conditionis*, sexus vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel superioris licentia *in scriptis obtenta*, (Nb.) sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.» Mt. V. Lect. LXIII fol. 303-307.

—Quid de ecclesiasticæ immunitatis violatione?

R. Antiquorum canonum pœnas renovavit prouti supra dictum est. Ex Sess. XXV, cap. 20, Lect. LXIX, fol. 540.

—Qua pœna simoniacus punitur?

R. Tam *dantes quam* accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas a jure inflictas ipso jure incurrant.» (Sess. XXI, cap. 1.º)

Unde pœna est renovata et arbitraria et præcipua excommunicationis. V. Lect. XXV, fol. 118.

—Possunt hanc pœnam incurrere laici?

R. Af. Nam munus a manu, a lingua et ab obsequio non tantum clerici sed laici possunt dare vel accipere.

—Incurritur simonia accipiendo munera ob synodale examen?

R. Af. «Caveantque ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin simoniae vitium tam ipsi quam alii dantes incurrant.» (Sess. XXIV, cap. 18.)

—Hoc crimen est commune vel speciale?

R. Commune, nam potest et a laicis incurri, nam possunt esse examinatores in concursu «aut etiam *saeculares*» ut S. Syn. ait. (Ib.) V. Lect. XLV, fol. 203.

—Quid de monomachiae delicto?

R. «Detestabilis duellorum usus, fabricante diabolo, introductus, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites et quocumque alio nomine, domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati: ac jurisdictione, et dominio civitatis, castris, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur; et si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur.» (Sess. XXV, cap. 19.)

—«Qui vero pugnam commiserint, et qui eorum patrini vocantur?»

R. «*Excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptiois, ac perpetuae infamiae* poenam incurrant; et ut homicidae, juxta sacros canones, puniri debeant; et, si in ipso conflictu decesserint, *perpetuo careant ecclesiastica sepultura.*» (Ib.)

—«Illi etiam qui consilium in causa duelli, tam in jure quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint, necnon spectatores?»

R. «Excommunicationis, ac perpetuae maledictionis vinculo teneantur: non obstante quocumque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemorabili.» (Ib.)

—Qua poena homicidae puniuntur?

R. Praeter poenas a jure Decretalium et civili infictas

(nam delictum mixtum est) puniuntur irregularitatis censura tam homicidae voluntarii quam casuales.

—Quid S. Syn. contra homicidas voluntarios?

R. «Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari avelli debeat; qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiam si crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit; nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat: sed omni ordine, ac beneficio, et officio ecclesiastico perpetuo careat.» (Sess. XIV, cap. 7.)

—«Si vero homicidium non ex proposito, sed casu vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur; quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, et altaris ministerium, et beneficia quaecumque, ac dignitates, jure quodammodo dispensatio debeat?»

R. «Committatur loci ordinarius, aut ex causa Metropolitanus, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita et probatis precibus, ac narratis, nec aliter, dispensare possit.» (Ib.)

LECTIO CXV.

DE DELICTIS MIXTIS QUAE PRAESERTIM LAICORUM SUNT.

—Quenam delicta sunt mixta in Hispania?

- R. 1.º Conatus abolendi vel variandi apud Hispaniam ejusque ditiones catholicam nostram religionem. (1)
- 2.º Actus publicus cujuslibet cultus, qui catholicus non sit.
- 3.º Excitatio publica ad praceptorum Ecclesiae contemptum.

(1) Título primero del libro segundo del Código penal, dado en 1848 y vigente.—De los delitos contra la religion. Artículos in quibus haec delicta continentur et puniuntur sunt a 128 ad 138 inclusive.